

РІШЕННЯ
РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Здобувач ступеня доктора філософії НАСРУЛЛАЄВ Раван Сабір огли , 2000 року народження, громадянин Азербайджанської республіки, освіта вища: закінчив у 2023 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, за спеціальністю «Право», аспірант кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця від «17» грудня 2025 року № 339, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –

Андрій ПИЛИПЕНКО, доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу.

Рецензентів –

Вікторія ЛУГОВА, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, доцент кафедри соціальної економіки;

Олена РЕВЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, доцент кафедри економіки підприємства та організації бізнесу.

Офіційних опонентів –

Наталія ГАВЛОВСЬКА, доктор економічних наук, професор, Хмельницький національний університет, професор кафедри менеджменту та адміністрування.

Наталія ЗГАДОВА, кандидат економічних наук, доцент, Одеський національний технологічний університет, завідувач кафедри економічної безпеки, права та соціальних процесів,

на засіданні «06» лютого 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Равану Сабір огли НАСРУЛЛАЄВУ на підставі публічного захисту дисертації «Розвиток системи економічної безпеки підприємства» за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертацію виконано у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник – Олексій ЄРМОЛЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, доцент кафедри соціальної економіки.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому містяться нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, присвячених узагальненню та розвитку теоретичних положень, розробленню методичних підходів, а також практичних рекомендацій щодо формування системи економічної безпеки підприємства.

Робота базується на глибокому ретроспективному аналізі еволюції економічної думки – від класичних та кейнсіанських теорій до сучасних неокласичних і системних підходів. Це дозволило суттєво вдосконалити понятійно-категоріальний апарат, адаптувавши його до викликів цифрової трансформації, глобальної нестабільності та посилення регуляторних вимог до ведення бізнесу. У дослідженні визначено, що економічна безпека є динамічною багаторівневою категорією, яка забезпечує захист життєво важливих інтересів суб'єкта господарювання від деструктивного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Особливу увагу приділено функціональним складовим: фінансовій, виробничо-ресурсній, маркетинговій, інноваційно-технологічній, соціально-трудою, екологічній, правовій та інформаційній безпеці. Обґрунтовано, що інтеграція цих компонентів у єдину систему управління дозволяє створити надійний механізм превентивного реагування на ризики. Розкрито теоретичні засади функціонування складних економічних систем та ідентифіковано ключові чинники, що впливають на їхню стійкість. Запропоновані методичні підходи спрямовані на вдосконалення процесів моніторингу та оцінки рівня безпеки, що забезпечує стратегічну адаптивність підприємства. Наукові результати роботи мають практичне значення для забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання в умовах високої невизначеності ринкового середовища, дозволяючи оптимізувати використання ресурсного потенціалу та гарантувати довгострокову конкурентоспроможність. Отже, набуті результати мають істотне значення для галузі знань 05 «Соціальні

та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Здобувач має 5 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 наукових публікацій щодо дотримання вимог пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії:

1. Насруллаєв Р. С. о., Зеленьк В. В., Шакур В. О. Організаційно-кадровий механізм економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2024. №5. С. 93–97. (Фахове, категорія Б).

URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/308efe06-e64d-4831-9fdf-6dd7bca1da90/content>

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-5-18>

2. Єрмоленко О. А., Насруллаєв Р. С. о. Принципи забезпечення системи економічної безпеки підприємств в умовах цифровізації. *Проблеми економіки*. 2025. №1. С. 158–164. (Фахове, категорія Б).

URL:

https://www.problecon.com/article/?year=2025&abstract=2025_1_0_158_164

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-158-164>

3. Насруллаєв Р. С. о. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на рівень економічної безпеки підприємства. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 2025. Том 344, №4. С. 534–539. (Фахове, категорія Б).

URL: <https://herald.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/2261>

DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-75>

4. Насруллаєв Р. С. о., Голубкін С. С. Організаційно-економічний механізм управління ризиками підприємства в умовах цифровізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 3. С. 118–121. (Фахове, категорія Б).

URL: <https://ujae.org.ua/organizatsijno-ekonomichnyj-mehanizm-upravlinnya-ryzykamy-pidpryyemstva-v-umovah-tsyfrovizatsiyi/>

DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-21>

5. Насруллаєв Р. С. о. Методичні підходи до оцінки економічної безпеки

підприємства. *Бізнес Інформ*. 2025. №7. С. 338–344. (Фахове, категорія Б).

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-7_0-pages-338_344.pdf

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-338-344>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент **Наталія Сергіївна ЗГАДОВА**, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економічної безпеки, права та соціальних процесів Одеського національного технологічного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Підрозділ 1.3 вирізняється глибокою типологізацією загроз, проте кількість класифікаційних ознак є надто великою, що ускладнює практичне використання запропонованої класифікації. Автору доцільно було б виділити ключові, методологічно значущі критерії та зосередити на них подальший аналіз.

2. Здобувачем у підрозділі 2.1 було розроблено блок експертного опитування, який є методично сильний, але потребує уточнень: (а) чому обрано 15 експертів і які критерії відбору; (б) чи застосовувалося зважування експертів; (в) чому спочатку зазначено 9 типів загроз, а далі фігурує 11 категорій ризиків; (г) доцільно розмежувати «ранжування», «оцінювання за шкалою 1–10» і подальше нормування, щоб не виникало методичної неоднозначності.

3. У підрозділі 2.3 подана характеристика методичних підходів до оцінювання економічної безпеки. Вона є ґрунтовною та логічно структурованою, однак у викладі переважає описовий рівень аналізу. Доцільним виглядало б чіткіше обґрунтувати критерії вибору конкретних методик для подальших емпіричних розрахунків у дисертації, а також показати їх прикладну релевантність з урахуванням галузевої специфіки досліджуваних підприємств. Крім того, посилення взаємозв'язку між теоретичною систематизацією методів та обраним автором інструментарієм кількісної оцінки дозволило б підвищити методологічну цілісність підрозділу та його прикладну спрямованість.

4. Матриця поетапного підвищення рівня економічної безпеки (табл. 3.3) містить суперечності у логіці інтерпретації: для ПАТ «Запоріжсталь» на

етапі 1 стоїть «—», хоча нижче зазначено пріоритети першого етапу для українських підприємств. Також необхідно пояснити, на підставі яких результатів діагностики/інтегральної оцінки визначено саме ці підсистеми як «найслабші» на етапі 1.

5. Сценарне прогнозування (табл. 3.4) потребує методичного обґрунтування припущень і параметрів сценаріїв (що саме змінюється в моделі РЕБ, які чинники/ваги, які тригери відрізняють сценарії). Без цього таблиця має характер експертного припущення, а не формалізованого прогнозу.

Офіційний опонент Наталія Іванівна ГАВЛОВСЬКА, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування Хмельницького національного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Дискусійним є змістовне наповнення та логіка побудови рисунка «Підходи державного регулювання безпеки підприємств», зокрема щодо обґрунтування виокремлення окремих підходів та характеру взаємозв'язків між ними. Потребує додаткового уточнення, чи всі представлені елементи державного регулювання мають однакову вагу та вплив на рівень безпеки підприємств, а також яким чином у межах рисунка відображено механізми їх узгодження та інтеграції в єдину систему забезпечення економічної безпеки (рис. 1.4).

2. У підрозділі 1.2 є підхід до узагальнення та порівняння міжнародних моделей економічної безпеки, представлений у таблиці 1.5. Зокрема, потребує додаткового обґрунтування вибір саме зазначених критеріїв порівняння (основні характеристики, регуляторні органи та методи забезпечення безпеки), а також відсутність кількісних або оціночних показників, які дозволили б більш чітко визначити відносну ефективність кожної моделі в умовах сучасної економічної нестабільності. Крім того, дискусійним є питання можливості прямого порівняння моделей, що сформувалися в різних інституційних, культурних і правових середовищах, без урахування національної специфіки та рівня інтеграції підприємств у глобальні економічні процеси.

3. У роботі, здобувач представляє взаємозв'язок між внутрішніми та зовнішніми факторами у схемі системи економічної безпеки підприємства, наведеній на рисунку 2.10. Але вона потребує додаткового уточнення, яким чином у межах запропонованої моделі здійснюється трансформація зовнішніх загроз у конкретні управлінські завдання, функції та інструменти забезпечення економічної безпеки підприємства, а також чи враховує схема можливість

зміни пріоритетності елементів системи залежно від рівня та характеру ризиків (рис. 2.10).

4. Здобувач запропонував поєднання у межах інтегрованої моделі концептуальних підходів до підвищення економічної безпеки підприємства, наведених на рисунку 3.3. Було б доцільно додатково обґрунтувати логіку одночасного використання системного, ресурсного та ризик-орієнтованого підходів разом із цифрово-інтеграційним, ESG-орієнтованим і форсайт-підходом, а також не до кінця зрозуміло, яким чином визначається їх пріоритетність і взаємодія при трансформації джерел загроз у конкретні результати у вигляді економічної стійкості, конкурентоспроможності та інноваційності підприємства.

5. У підрозділі 3.3 «Використання цифрових технологій та інновацій у системі економічної безпеки» дискусійним є твердження автора про те, що у 2024 році Україна посіла п'яте місце у світі за розвитком цифрових державних послуг, оскільки в тексті не подано чіткого методологічного обґрунтування цього показника (індекс/рейтинг, критерії оцінювання) та не конкретизовано джерело, на підставі якого зроблено відповідний висновок (підрозд. 3.3).

Рецензент Олена Вікторівна РЕВЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та організації бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Розділ 1 відзначається ґрунтовним теоретичним опрацюванням проблематики економічної безпеки, однак його обсяг є надмірним для першого розділу, що ускладнює сприйняття ключових авторських ідей. Доцільним є певне скорочення описових та історико-філософських екскурсів із посиленням аналітичної складової.

2. У підрозділі 2.1 логіка переходів між рівнями аналізу потребує вирівнювання: від глобального ринку до України й Азербайджану перехід зроблено, але зв'язок із рівнем підприємств (ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ТОВ «Метінвест», ПАТ «Запоріжсталь», ТОВ «Baku Steel Company», ВАТ «Azerboru» тощо) подано переважно описово. Автору доцільно було б зробити прив'язку до конкретних ризик-каналів (енергоємність, логістика, доступ до капіталу, регуляторні вимоги, технологічні обмеження).

3. Слід зауважити, що запропонована модель на рисунку 2.11 має переважно концептуальний характер і потребує додаткового уточнення механізмів практичної реалізації взаємодії між окремими елементами, зокрема

між адаптивними моделями управління, інструментами компенсації та стратегічним реагуванням. Недостатньо чітко відображено ієрархію управлінських впливів та послідовність прийняття рішень у межах системи економічної безпеки, що ускладнює інтерпретацію ролі окремих суб'єктів і функціональних складових у процесі адаптивного управління ресурсами.

4. Здобувач запропонував послідовність етапів реалізації методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства, на рисунку 2.13 недостатньо чітко конкретизовано механізм переходу від етапу обґрунтування управлінських рішень до формування системи зворотного зв'язку. Зокрема, не визначено, які саме показники моніторингу та критерії ефективності використовуються для коригування управлінських заходів, що ускладнює практичне застосування запропонованої схеми в умовах динамічного зовнішнього середовища.

5. Потребує уточнення методика віднесення підприємств до «домінуючих підходів» (табл. 3.2; рис. 3.2): наразі висновки мають переважно описовий характер. Доцільно вказати критерії (індикатори), за якими фіксується «активне застосування» чи «слабке використання» (наприклад, наявність ESG-стратегії, рівень цифровізації процесів, наявність формалізованого ризик-менеджменту, сертифікації, політик комплаєнсу, показники інвестицій, інновацій тощо).

6. Таблиця 3.5, яка запропонована здобувачем, коректна за задумом, але методично «пласка»: у стовпці «Очікуваний результат» бажано додати вимірювані метрики (KPI) або приклади показників (ліквідність, D/E, EBITDA margin, OEE, k_інцидентів кібербезпеки, плинність кадрів тощо). Без KPI таблиця виглядає декларативно.

Рецензент Вікторія Миколаївна ЛУГОВА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Рисунок 1.14 є концептуально насиченим і наочно відображає взаємозв'язок між критеріями економічної безпеки та кількісними і якісними методами її оцінювання, однак потребує більш чіткого методичного пояснення. Зокрема, дискусійним залишається питання узгодженості результатів, отриманих за допомогою кількісних і якісних методів, а також механізм їх інтеграції у єдину комплексну оцінку. Доцільно додатково обґрунтувати алгоритм переходу від окремих складових економічної безпеки до узагальненого показника, а також уточнити роль експертних оцінок у

співвідношенні з розрахунковими методами, що підвищило б практичну придатність запропонованого підходу.

2. Перелік ризиків (ресурсні, технологічні, політичні, ринкові, фінансові, геополітичні, соціальні, інформаційні, екологічні, інвестиційні, енергетичні) доцільно пов'язати з «матрицею ризиків» (ймовірність × вплив) або з групуванням за горизонтом прояву (операційні/тактичні/стратегічні), щоб підсилити управлінську інтерпретацію.

3. Незважаючи на ґрунтовну та розширену типізацію сучасних адаптивних бізнес-моделей, у таблиці 2.2 не повною мірою простежується їх безпосередній зв'язок із механізмами забезпечення економічної безпеки підприємства, зокрема з конкретними видами загроз, ризиків або функціональними складовими безпеки. Доцільним було б доповнити характеристику моделей зазначенням того, які саме аспекти економічної безпеки (фінансову, кадрову, інформаційну, виробничу тощо) вони посилюють та в яких умовах їх застосування є найбільш ефективним, що підвищило б прикладну цінність поданого узагальнення.

4. У роботі, попри ґрунтовну систематизацію методів оцінювання та детальний опис їх переваг, недостатньо чітко окреслено критерії вибору конкретного методичного інструментарію залежно від типу підприємства, стадії його розвитку та умов функціонування. Зокрема, потребує додаткового обґрунтування доцільність застосування окремих методів (експертного оцінювання, середньозважених показників, інтегрального індексу) саме для металургійних підприємств з різним рівнем виробничої інтеграції та різною чутливістю до зовнішніх ризиків. Крім того, доцільним було б більш чітко відобразити механізм узгодження результатів, отриманих різними методами, з метою уникнення можливих методичних суперечностей та підвищення об'єктивності підсумкової оцінки рівня економічної безпеки (підрозділ 2.3).

5. У роботі рисунки 3.4–3.6 описані через «кольори стрілок», але без відтворення самого графа читач не розуміє змісту. У підписі до рисунка/в тексті потрібно мінімально розшифрувати: які саме вузли (підсистеми), які типи зв'язків (пряма взаємодія, прямий/опосередкований), що означає «зелений/червоний» у контексті причинно-наслідкових залежностей.

Голова спеціалізованої вченої ради ДФ 64.055.073 Андрій Анатолійович ПИЛИПЕНКО, доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу, надав позитивний відгук без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Равану Сабір огли НАСРУЛЛАЄВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Андрій ПИЛИПЕНКО

(власне ім'я та прізвище)